

Cserey Zoltán

SEPSISZENTGYÖRGY ÖNKORMÁNYZATISÁGRA VALÓ TÖREKVÉSEI A 19. SZÁZAD MÁSODIK FELÉTŐL AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚIG

A szabadságharcot követő évtizedekben Sepsiszentgyörgy önkormányzati kereteinek kiszélesítése érdekében tett erőfeszítések tekintetében Császár Bálint és Gödri Ferenc nevét érdemes kiemelni.¹

A kiegyezést követő megújulás az ország igazgatására vonatkozó elképzeléseket is magába foglalta. Az egyik igen fontos változás a közigazgatás átszervezésére vonatkozott, mely törvény felszámolta a székely és szász területek különállását és beolvasztotta ezeket az egységes vármegyei közigazgatás kereteibe. Így alakult meg 1876-ban Háromszék vármegye Sepsiszentgyörgy székhellyel. Az új közigazgatási törvény megváltoztatta a törvényhatósági, úgynevezett taxás mezővárosok jogi helyzetét is. Az évszázadokon keresztül bizonyos önkormányzati önállósággal rendelkező városok elvesztették kiváltságos állapotukat és a vármegye joghatósága alá kerültek.

Az 1870–1871-ben hozott jogszabályok a városok besorolását módosították. A szabad királyi és más kiemelten kezelt városokat törvényhatósági jogú városokként határozták meg.² A többieket, régen mezővárosokat, az új minősítés szerint rendezett tanácsú városoknak nevezték. A rendezett tanácsú városok az évszázadokon keresztül gyakorolt bizonyos fokú önállóságukat is elvesztik és a vármegye alárendeltségébe kerülnek. Sepsiszentgyörgy a vármegye központjaként nehezen barátkozott meg elvesztett függetlenségének bekövetkeztével, és nem kevés esetben próbálkozott hagyományait is hangoztatva saját sorsát egymaga irányítani. Azonkívül, hogy a városok besorolását törvény szabályozta, a rendezett tanácsú városok működésének kereteit jogszabályba nem rögzítették, ezért aztán a vármegye saját érdekeinek megfelelően viszonyult az ilyen városokkal szemben. Sepsiszentgyörgy minden önállósodási kísérlete a vármegye nagyhatalmú ura, az alispán ellenkezésébe ütközött. A törvényhatóság első embere ugyan a főispán volt, ő azonban elsősorban a vármegyét képviselte a különböző testületekben, tartotta a kapcsolatot a kormánnyal, fogadta az ideérkező magas rangú vendégeket. A közigazgatás bonyolult rendszerének tényleges irányítása az alispán feladatköréhez tartozott.

A város vezetését 1878–1892 között Császár Bálint látta el, aki erős karakterű, határozott, szókimondó jellem volt, és a lakosság bizalmát is élvezte, abba az irányba kormányozta a város ügyeit, melyet a legjobb lelkiismerete diktált, így aztán igen gyakran került összeütközésbe Forró Ferenc alispánnal. Szemerjának Sepsiszentgyörggyel való egyesülésének bonyolult folyamatában – az alispán szemerjai lakos lévén – inkább a kicsinyes egyéni érdekeket képviselő helyi lakosok táborába szegődött, semhogy az egyesülés érdekében szállt volna síkra. 1877-ben például a várost jogszerűtlen vámszedésért vonták felelősségre, minthogy már a sorompónál szedték a vámot, ez pedig értelmezésük szerint még nem jelentette az illetőnek az árucserébe való bekapcsolódását. A vármegyei közgyűlés utasította az alispánt, hogy a vámszedésnél felmerülő kellemetlenségeket és visszaéléseket számolja fel. Háromszék vármegye évnegyedes közgyűlésén Székely Gergely képviselő ismételt Sepsiszentgyörgy önkényeskedő vámszedési eljárását panaszolta, és magyarázatért fordult az alispánhoz, aki arra hivatkozott, hogy ő a városi tanácsnál észrevételezte kifogását, de választ mindaddig még nem kapott. A helyi hatóságok tehetetlensége nyomán Székely Gergely javasolta, hogy a belügyminisztert értesítsék a szabálysértésről, az indokolatlan és eredetére nézve is bizonytalan vámszedés felszámolását tőle remélték. A közgyűlés ugyanakkor az alispánt a város vámszedési okmányainak beszerzésére, valamint azok tanulmányozása útján a visszaélések mielőbbi orvoslására utasította. Császár Bálint a határozatot helytelenítette és fellebbezést nyújtott be ellene. A város belügyeibe való beavatkozásnak tekintette azt az eljárást is, melynek értelmében az alispán a település belterületén átvonuló országúton vízelvezetési és útjavítási munkálatokat rendelt el. Az alispán indoklása szerint nem állt szándékában a város autonómiájának a korlátozása, minthogy azonban ezek az utak közigazgatási utaknak számítottak, a vízelvezetés és útkarbantartás a bizottság felügyelete alá tartozott, ezért a városi tanácsnak kötelessége a határozatokat végrehajtani.

¹ A témáról lásd még CSEREY Zoltán – József Álmos 2012, 27–33.

² Lásd az 1870: XLII., és az 1871: XVIII. törvénycikkeket.

Szemerjának Sepsiszentgyörggyel való 1879-es egyesítésének ügyében³ a két szomszédos település között nem alakult ki tökéletes egyetértés. A szemerjaiak különféle igényekkel hozakodtak elő, olyanokkal is, amelyekről ők már előzőleg jószántukból lemondottak. 1883-ban például a város közgyűlésétől kérték, hogy az újjászervezés alkalmával eltörölt rendőrbiztosai állomást állítsanak vissza. A városvezetés azzal a magyarázattal utasította el a szemerjaiak beadványát, hogy azt ők maguk szükségtelennek és törlendőnek tekintették, a város költségvetésének kialakításakor pedig az annak fenntartásával járó kiadásokat már nem vették figyelembe, és minthogy a költségvetést megszavazták, azon utólagos változtatás nem eszközölhető.

Háromszék vármegye tisztkarában 1884-ben, Forró Ferenc alispán nyugállományba vonulása okán változások történtek, alispánnak a korábbi főjegyzőt, Apor Gábort választották meg. Császár Bálint bizakodva fogadta a változást, a város és a vármegye kapcsolatának javulását várta a tisztújítástól. Ennek jegyében a polgármester a város támogatásáról biztosította az elöljárót: „Méltóságod átvette Háromszék vármegye kormányzatát a megye törvényes képviselőségének egyhangú akaratából. Kívánjuk, hogy alispáni tisztje idejében tartsa Sepsiszentgyörgy városát őszinte tisztelő barátjának, kire bizalommal támaszkodhatik.”⁴ A két tisztségviselő közötti viszony azonban nem úgy alakult, ahogy azt Császár Bálint remélte, és ez nem csak Apor Gáboron múlt. 1891-ben súlyos személyes ellentét alakult ki Apor Gábor és Császár Bálint között, melynek feloldására a polgármester Potsa József főispánhoz folyamodott támogatásért. Április elseji feliratában a polgármester az alispánnak a várossal szemben való lekezelő magatartását nehezményezte. 1888-ban a város költségeinek kiadási ellenőrzése alkalmával tetemes hiányok mutatkoztak, melynek kiegyenlítését a városi tanács kötelességévé tették, a városi elöljáróság viszont ezt az utasítást elmulasztotta. Ezek után az alispán elrendelte, hogy a mutatkozó hátralékot a polgármester, főjegyző, aljegyző, két városi tanácsos és számvevő béréből tartsák vissza. Császár Bálint az intézkedésről a következőképpen vélekedett: „Fájdalom, hogy az alispán ily megalázó végzéssel sújtja a tisztviselői kart, melynél a megyékben egyetlen közösség vagy hatóság is kevesebbet nem mulaszt, és azt a városi hatóságot tartotta lealázásra méltónak, mely Háromszék községeinél, városainál 40 év alatt több vagyont szerzett, mint azoknak a vagyona. Ezek után kijelentem a főispán úr előtt, hogy ismerem becsületbeli kötelességem, s önbecsézzettel mondom, hogy nem

ilyen megalázó kidobást érdemeltem, és éppen ezért be fogom venni ennek következményeit.”⁵ Császár Bálint képtelen volt napirendre térni az őt érintő súlyos elmarasztalás kapcsán, és augusztus 25-én újabb magyarázkodó levélben igyekezett bizonyítani, hogy a város anyagi és kulturális gyarapodása az utóbbi években korábban soha nem tapasztalt mértékben fejlődött: „Sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy Császár Bálint sikeres polgármesterségét ily dicstelen módon és a felettes hatóságok részéről többrendbeli megdorgálást volt kénytelen elszenvedni, és az sem kizárt, hogy halálát ezek a számára megalázó intézkedések is siettetették. A városi tanács, amelyik a maga helyét akárkinek hazafiatlan támadásával szemben 30 éven át sikeresen megállotta, amely 100.000 forintot érő vagyont gyűjtött, amely a város kulturális színvonalát a legnagyobb áldozatokkal mindig becsülettel igyekezett fenntartani, ily megrovást meg nem érdemelt.”⁶

Sepsiszentgyörgy történetében a 20. század kezdetének másfél évtizede a polgárosodás térhódításának időszaka, a megindult átalakítási folyamatok az élet minden területét felölelték. Ipartelepítési elképzelések, infrastrukturális beruházások, vízvezeték, csatornázási rendszer kialakítása, járdák aszfaltozása, villanyvilágítás bevezetése, közfürdő, közbúvághíd megépítése, közművelődési intézmények meghonosítása, és itt elsősorban a *Székely Nemzeti Múzeum*, a tanítóképző, vagy akár a kórház impozáns épületeinek megteremtésére gondolunk. Ennek a sokszínű és nagyszabású városmegújító átalakulásnak eredményeként Sepsiszentgyörgy a székely városok rangsorában Marosvásárhely után az előkelő második helyet foglalta el.

Az általános, mindenre kiterjedő városalakító program szövívője, szellemi vezére és irányítója Sepsiszentgyörgy nagynevű és tekintélyű polgármestere, Gödri Ferenc volt. A sokféle tehetséggel és ráteremtéssel megáldott városatya nemcsak kiváló szervező, de a székelység és városa érdekében munkálkodó és politizáló vezéregyénisége is volt közösségének. ⁷48-as kötődése családi hagyományokon alapult, és hűségesen kitartott ősei szabadságharcos szellemisége mellett. Írói vénával és történetírói ambíciókkal felvértezve 1895-ben lett vezetője, polgármestere Sepsiszentgyörgynek.

Polgármesterségének kezdetén felismerte azt a tarthatatlan állapotot, amelyben a város tisztviselői, azoknak özvegyei, árvái öregségük, munkaképtelenségük esetén kerülnek, és városi tisztialapot létesített, melynek értéke Gödri halálakor már meghaladta a 100 000 koronát. Intézkedését a korabeli sajtó

³ A témához lásd CSEREY Zoltán – József Álmos 2012, 60–64.

⁴ CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos 2012, 30.

⁵ CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos 2012, 30.

⁶ CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos 2012, 31.

így méltatta: „Messze kiható szociális jelentőséggel bír Gödri Ferenc polgármester alkotásainak ezen kiinduló pontja is, mellyel Sepsiszentgyörgy városának egy jövője elé nyugodtan tekintő tisztviselői kart teremtett, s egyben sok özvegynek és árvának törölte le a kínos gong okozta könnyeit, kiknek ezelőtt a családfő halála egyet jelentett a megélhetés végtelen gondjaival telített aggodalmas küzdelemmel.”⁷

A rendezett tanácsú városok – köztük Sepsiszentgyörgy – működési rendellenességeinek szabályozása az érintetteket élénken foglalkoztatta a századfordulón. 1903-ban már a közvélemény figyelmét is felkeltette a zavaros jogi állapot felszámolásának szükségessége. A városi törvény ügye azonban egyre húzódtott, és a rendezett tanácsú városok semmibe vett névleges önkormányzatisága tarthatatlan helyzetet teremtett. Ez nem autonómia, hanem vármegye uralma a városok felett – vélekedtek az érintettek. A rendezett tanácsú városok megérték már arra, hogy a vármegye gondnokságától megszabaduljanak. Egyes hátránya volt a városok kibontakozásának az körülmény is, hogy minden egyes, őket érintő kérdésben a vármegyei hatóság beleavatkozhatott, a városi tanács által hozott határozatokat pedig úgymond felettes testületként megsemmisíthette. A vármegye a város előljáróságát tetszése szerint cáfolhatta, és a kormány előtt is sokkal inkább neki volt becsülete, semhogy a helyi közösség érdekeit felkarolták volna. A városok autonómiája már csak a múlt emléke – vallották a régi szép időköt felidézők. A rendezett tanácsú városok, helyzetük normalizálása érdekében, követelték az általuk alkalmazott önkormányzatiság elismerését, mert úgy gondolták, hogy ez az egyetlen lehetséges irányvonal a magasabb fokozatú városi hatáskör és életforma eléréséhez. Azt is nehezményezte a városok előljárósága, hogy az autonómia biztosításától a kormányzati körök mereven elzárkóznak, terheket viszont bőségesen rónak rájuk közigazgatási, jogszolgáltatási, adóbehajtási, közoktatási, közegészségügyi, útfenntartási, katonaelszállásolási és egyéb viszonylatban. Amiből a városoknak némi jövedelme származhatna: vámilletékek, fogyasztási adók, bérleti díjak, azokra az állam rátette a kezét, ezáltal a saját bevételi forrásokkal való szabad rendelkezés eshetőségétől is megfosztotta őket.

A városok jogi, vagyonjogi helyzetének törvény általi szabályozása továbbra is élénk vitát, előterjesztések sokaságát eredményezte, és az elégedetlenség, amellyel a rendezett tanácsú városok az ország vezetését ostromolták, egyre gyakoribbá vált. A rendezett tanácsú városok kevés kiváltsággal rendelkeztek, de annál több kötelezettséggel tartoztak, helyzetükből fakadóan pedig sokféle sérelem halmozódott fel kö-

rükben, melyeknek orvoslására csak közös összefogás által lehetett esélyük. 1904-ben mintegy 60 rendezett tanácsú város küldöttsége Budapesten találkozott, hogy megalakítsa a *Magyar Városok Országos Szövetségét*. Kinyilatkoztatták a városok érdekeinek kölcsönös támogatását és együttműködésre való törekvésüket. Ugyanakkor szükségesnek tartották egy új városi törvény megalkotását, és a városi autonómiák kimunkálására is felhívták a figyelmet. Az is szóba került, hogy a városok nyomasztó pénzhánya tarthatatlanná vált. A városi tisztviselők siralmas anyagi helyzetének rendezését is elnapolhatatlan szükségességnek tekintették.

Az összejövetelen Gödri Ferenc is helyet kapott abban a tizenöt tagból álló bizottságban, amely a szövetség alapszabályzatát és a követendő irányelvek kidolgozását végezte. A következő év során értekezleten foglaltak állást azok a városi közösségek, amelyek helyzetük rendezetlenségéből adódóan saját érdekeik fenntartására immár képtelenek voltak, továbbá néhány olyan konkrét javaslatot is megfogalmaztak, amelyek a városok megtépzott önállósága szempontjából némi javulást hozhattak volna. Noha a törvényhozás 1886-ban a városok jogi, szerkezeti felépítését törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokra osztotta, az önkormányzatiság érvényesülése szempontjából ez lényeges javulást nem hozott. Ezért gondolták az érintettek, hogy a városok szerkezetét egyszerűsíteni kell. A város tisztviselőit a közgyűlés válassza meg, melynek hatáskörét ki kell terjeszteni a szabályrendeletek alkotásának a biztosításával, valamint azzal, hogy a közigazgatás menetét is ellenőrizhesse, fegyelmi hatóságot képezzen a tisztviselők felett, ugyanakkor ne lehessen fellegbeszési fórum, hanem csak véleményező testület. A város tisztviselői ne legyenek alárendelt viszonyban vármegyei társaikkal szemben, a vármegye főispánja pedig ne legyen a városok főispánja is. Egyenlő jogokat követeltek minden egyenrangú város számára, valamint a korábbinál jóval több hatáskör érvényesíthetőségét.⁸

Gödri Ferenc kétszeresen is érdekelt volt a városok helyzetének javításában, egyrészt, mint rendezett tanácsú városi előljáró, másrészt a székelység hátrányos megítélésére való tekintettel is állást foglalt a vitatott kérdésekben. A székely városokkal szembeni politizálásban az állam fokozott odafigyelését kérte, mert azoknak azonnali segélynyújtásra lenne szükségük, megerősítésük és felvirágoztatásuk pedig a helyi érdeken túlmutatóan a legfontosabb magyar állami érdekek közé sorolandó. Elődjéhez, Császár Bálint-hoz hasonlóan Gödri több rendben hangoztatta a székelységnek a magyar nemzeti eszme Erdélyben

⁷ CSEREY Zoltán 2012a.

⁸ CSEREY Zoltán 2012a.

való fenntartásában betöltött szerepét, és a székelység jogos elvárásainak teljesítése terén fokozatos odafigyelést kért. A székely városokkal kapcsolatban pedig kiemelte, hogy azokat nem csupán apró állami segélyekkel – mint tenyészállatok biztosítása, vetőmag szétosztása – kellene támogatni, hanem közterheik méltányos könnyítése által, új források beáramoltatásával, vasútvonalak kiépítésével, a teljesen védetlen keleti határok katonaság általi őrzésével, állami költségen megvalósuló kaszárnyák építésével, székely hadapród iskola alapításával, alsó gazdasági iskola létrehozásával, nem utolsósorban a székely városok által kultúrintézményeik létrehozására és működtetésére felvett súlyos hitelek kamatainak állami szerepvállalással való csökkentésével. A városok jogi és anyagi helyzetét illetően a következő azonnali intézkedések meghozatalát sürgeti: a városi tisztviselők béreinek legalább a felét vállalja át az állam, ugyanakkor egy-két évtizedre engedélyezze, hogy az állami adók legalább felét a székely városok a maguk hasznukra fordíthassák.

Az autonómiáról is lesújtó véleménnyel nyilatkozik: legyen az széleskörű és valódi, mert a meglévő csak hamisítványa az önkormányzatiságnak. Korábban, annak ellenére, hogy a 20. század elejének szellemi képességeivel és anyagi lehetőségeivel nem rendelkeztek, sokkal több önrendelkezési joggal bírtak a székely városok. Fel kell tehát szabadítani a rendezett tanácsú városokat a vármegyék gyámsága alól, mert ezek már rég kinőttek a nyomasztó és megalázó kiskorúságukból. Abszurd és fonák helyzet, hogy a vármegye közgyűlése döntsön meghatározó városi

kérdésekben, egy olyan testületként, melynek tagjai közül sokan messze laknak a várostól, emiatt az azt érintő ügyek elbírálásában sem bírnak szakértelemmel, de az is előfordul, hogy a város érdekeivel szemben is ellenségesen viszonyulnak.

1908. szeptember 24-én Sepsiszentgyörgy belépett a *Rendezett Tanácsú Városok Polgármesterei Országos Egyesületébe*,⁹ a Budapesten tartott soros kongresszuson Gödri Ferenc is jelen volt. A polgármester országos elismertségére utal az a megtiszteltetés, hogy a 30 tagot számláló állandó bizottságba őt is beválasztották 1909-ben.

1912. május végén Budapesten a városháza dísztermében kezdődött a Magyar Városok Országos Kongresszusa. Összehívásának elsődrendű célja az új városi törvény megindoklásával kapcsolatos javaslatok, észrevételek megtétele volt. Sepsiszentgyörgy részéről Gödri Ferenc polgármester és Hegedüs Lóránt országgyűlési képviselő vett részt. Az álláspontok egyeztetése után kialakult javaslat szerint a magyarországi városi szerkezetet három kategóriába lehetne sorolni: törvényhatósági joggal felruházott város, vármegyebeli város tanácsi szervezettel és vármegyei város polgármesterei szervezettel. A javaslat szerint a képviselő testületi tagok létszáma legfeljebb 80 személyből tevődhetne össze. A testület felerészben a választó közönség kívánságát tükrözte, a másik fele pedig a legtöbb adót fizetők közül került volna ki.¹⁰

Gödri Ferencet 1913-ban ereje teljében érte a halál, és így félbeszakadt az a következetes állásfoglalása, amelyet a városok tekintélyének, önállóságuk visszaszerzéséért képviselt a legmagasabb szinten.

Cserey Zoltán – Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, Kós Károly u. 10., RO-520055

⁹ CSEREY Zoltán 2012b.

¹⁰ CSEREY Zoltán 2012b.

Irodalom

BÁLINT Dénes (összeállította)

1913 *Sepsiszentgyörgy rendezett tanácsu város 1912. évi közigazgatási állapota*, Jókai Nyomda R.-T., Sepsiszentgyörgy.

CSEREY Zoltán

2012a Sepsiszentgyörgy az önrendelkezés útján a 20. század elejétől az első világháborúig, *Háromszék*, 2012. április 28.

2012b Sepsiszentgyörgy az önrendelkezés útján (A XX. század elejétől az első világháborúig – 2.), *Háromszék*, 2012. május 5.)

CSEREY Zoltán – József Álmos

2012 *Sepsiszentgyörgy képes története*, Sepsiszentgyörgy Könyvkiadó, Sepsiszentgyörgy.

GÖDRI Ferenc (ifj.) polgármester

1896–1898 *Jelentése Sepsi-Szent-György rendezett tanácsu város 1896–1898. évi közigazgatási állapotáról*, Jókai Nyomda R.-T., Sepsiszentgyörgy.

1899–1900 *Polgármesteri jelentés Sepsi-Szent-György rendezett tanácsu város 1899–1900. évi közigazgatási állapotáról*, Jókai Nyomda R.-T., Sepsiszentgyörgy.

1901–1911 *Sepsiszentgyörgy rendezett tanácsu város 1901–1911. évi közigazgatási állapota*, Jókai Nyomda R.-T., Sepsiszentgyörgy.

MÁLIK Lóránd (összeállította)

1912 *Sepsiszentgyörgy rendezett tanácsu város 1912. évi közigazgatási állapota*, Jókai Nyomda R.-T., Sepsiszentgyörgy.

Eforturile făcute de orașul Sf. Gheorghe pentru obținerea autonomiei locale la cumpăna secolelor 19–20.

(Rezumat)

Primarul al orașului Sfântu Gheorghe în perioada 1895–1913, Ferenc Gödri era înzestrat cu multiple calități care îl recomandau drept lider al comunității locale. De numele său se leagă și începutul procesului de modernizare a localității, așa încât la sfârșitul vieții sale orașul său iubit se bucura de o dezvoltare dinamică, devenind al doilea oraș ca importanță din Secuime după Târgu Mureș. Istoria urbei la începutul secolului 20 este caracterizată prin transformări radicale, care au cuprins toate laturile vieții economice, culturale, sociale. A fost demarată introducerea apei de robinet, canalizarea, instalarea energiei electrice, construirea abatorului, a băii comunale și a mai multor edificii culturale și de învățământ.

Primarul Ferenc Gödri a făcut eforturi substanțiale pentru ca orașul pe care îl conducea să dobândească autonomie sporită față de autoritățile județene, care aveau tendința de aservire administrativă a orașului. Încercările sale se înșiră într-un plan comun al orașelor unite pentru obținerea unor noi legi care să le garanteze drepturi administrative și financiare față de județele de care aparțineau. Printre inițiatorii acestei mișcări revendicative s-a numărat și Ferenc Gödri, care a făcut parte din conducerea forumului național. Lucrarea prezintă inițiativele făcute în acest sens.

The quest for the local autonomy of the town of Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe) at the end of the 19th and the beginning of the 20th century

(Abstract)

Ferenc Gödri, mayor of Sepsiszentgyörgy between 1895–1913 was a skilled leader, leading his home town to a new level of modernization, which was considered at the time of his death (1913) one of the most dynamically developing provincial towns of the country, right behind Marosvásárhely (Târgu Mureș), the most important center of the region, Székelyföld.

The beginning of the 20th century was marked by large investments in the economical, cultural, and social areas. New cultural and educational establishments were built, public utilities and services, like water supply and sewerage system, electricity supply, etc. were introduced.

Ferenc Gödri made substantial endeavor for his town to gain a larger autonomy towards the central government, which was interested in centralization and in diminishing local autonomies. His activity was part of a country-wide effort to unite the towns in order to elaborate a new law which would guarantee them wider administrative and financial autonomy. Gödri was among the founders of this movement, and also became a member of its executive council. The paper presents his initiatives made in this sense.

